

## İNGİLİZ DİLİNDE ‘AYDINLANMA’: ESKİ İNGİLİZCE’DEN GÜNÜMÜZE DEĞİŞİMİ VE GELİŞİMİ

Nazan TUTAŞ\*

### Öz

1500 yıl önce İngiltere’yi işgal eden bazı Germen kabileleri tarafından konuşulan İngilizce, aydınlanma, gelişim ve değişim sürecinden geçerek günümüze ulaşmış ve bugün küresel bir dil olarak kabul edilmektedir. İngilizce, bu tarihsel gelişmelerin sonucunda uluslararası iletişim, medya ve eğitim, yoluyla yayılmış ve uluslararası ilişkilerde, bilimsel, sanatsal ya da politik toplantılarda kullanılan ortak dil olmuştur. Bu çalışmanın amacı, İngiliz dilinin dönem dönem değişerek aydınlanmasını ve günümüzde dünya dili haline gelme sürecini örneklendirerek sunmaktır. Çalışma, dil tarihçilerinin İngilizcenin tarihini Eski, Orta ve Modern İngilizce olarak üç ana döneme ayırmalarını temel alarak, İngilizcenin yüzyıllara göre değişimi ve gelişimi incelemektedir.

**Anahtar Sözcükler:** İngilizce, Dil Değişimi, Dilin Gelişimi, Evrensel Dil, Küresel Dil, Eski İngilizce, Orta İngilizce, Modern İngilizce.

### Abstract

#### ‘Enlightenment’ in English Language: Development and Change from Old English to Present

English, spoken by some Germanic tribes who invaded England 1,500 years ago, had passed the process of change and enlightenment and is now recognized as a global language today. As a result of the historical developments, English spread through international communication, media and education, and has been used as a common language in international relations, and in scientific, artistic or political meetings. The aim of this paper is to provide the process with examples to show how the English language changed and became the world language. Since the historians categorized the English language history into three main stages; Old, Middle and Modern English, this study takes this categorization as the basis, and examines its change and development through different periods.

**Key Words:** English, Language Change, Language Development, Universal Language, World Language, Old English, Middle English, Modern English.

---

\* Doç. Dr., Ankara Üniversitesi, DTCF, İngiliz Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, ntutas@ankara.edu.tr

## Giriş

Dil, yazılı edebiyatın ortaya çıkmasından çok daha önce vardı. Bu nedenle İngiliz dilinin ya da herhangi bir dilin başlangıç noktasına ulaşmak çok güçtür. İngilizcenin izi, bilim adamlarının “Indo-European” dedikleri dilin var olduğu dönemlere dek sürülebilir. Bu dil yaklaşık beş bin yıl önce Avrupa’da ya da Asya’nın batısında yaşamış bir grup kabile tarafından konuşulan bir dildi. M.Ö. 2000’den önce bu kabile dağılmaya başlamış ve bir grup Hindistan’a, diğerleri ise Asya’ya, Yunanistan’a, İtalya’ya ve kuzey ve güney Avrupa’ya gitmişlerdir (Pedersen 3). Böylece coğrafik olarak bölünen bu bölgelerde konuşulan dil yapıları da değişmeye başlar. M.S. birinci yüzyılda, Indo- European denilen dil, aralarında Sanskrit, Yunan, Latin ve Germen dillerin de olduğu bir düzineden fazla farklı dile bölünmüştür. Latince sonradan İtalyanca, Fransızca, İspanyolca, olmak üzere modern dillere dönüşmüş, Germenik dediğimiz dil grubu ise Almanca, Hollandaca, İsveççe ve İngilizcenin içinde bulunduğu dil gruplarını oluşturmuştur (Finegan ve Besnier 460) .

Bu çalışmanın amacı İngiliz dilinin dönem dönem değişerek aydınlanmasını ve günümüzde dünya dili haline gelmesi sürecini örneklendirerek sunmaktır.

Diller sürekli bir değişim içinde oldukları için tarihi dönemlere ayırmak oldukça zordur. Ne var ki dil tarihçileri İngilizcenin tarihini Eski, Orta ve Modern İngilizce olarak üç ana döneme ayırırlar (Yule 186). Bu çalışmada da ayırım temel alınarak İngilizcenin yüzyıllara göre değişimi ve gelişimi örneklendirilecektir.

### Eski İngilizce (700-1100)

Britanya’da Keltik (Celtic) denilen eski İrlandaca, İskoçça ve Gallerce’nin bir karışımı olan dil konuşuluyordu. Britanya toprakları Germen kabileler tarafından işgal edildiğinde dilleri de işgal edilmiş oldu. İngilizcenin tarihinin M.S. 5.yy ortalarında 3 Alman kabilesinin, Angle, Saxon ve Jute’ların Britanya’yı işgali ile başladığı söylenir (Pyles). İşgalciler beraberlerinde bir Germen diyalekti olan kendi dillerini de getirirler. Bu diyalekt “Angleish” sonraları da “English” olarak bugünkü İngilizcenin temelini oluşturur. İşgalciler beraberlerinde alfabelerini de getirirler. O dönemde ağaç ve taş üzeri oyularak oluşturulan “runik” alfabe kullanılırdı. Ancak bu alfabe yazı amaçlı kullanılmadığından, efsane ve hikâyelerin kayıtları tutulmamış, bunlar ağızdan ağza sonraki nesillere aktarılmıştır. Bu nedenle, Eski İngilizce ile ilgili birçok bilgiyi sonradan Anglo-Saxon dönemi sonlarında keşişler tarafından Latin alfabe ile yazılan el yazmalarından (manuskript) edinizir (Eski Germen ve Runik Alfabenin yerini Latin alfabeti

alır). Runik alfabe ile yazılmış Eski İngilizceyi bugün anlamak mümkün değildir.

Ancak, Eski İngilizcedeki bazı sözcükler bugünkü modern karşılıklarına çok yakındır. Bunlara örnek *under, to, for, from, with* gibi edatlar; *that, and, where, or* gibi bazı bağlaçlar; *I, we, his, your* gibi bazı adılar ve birçok yaygın kullanılan sözcük ve fiiller sayılabilir. Bugünkü İngilizce dilbilgisi yapısı Eski İngilizcenin yapısına yakındır. Fiillerdeki zaman belirteçleri hemen hemen aynıdır. Örneğin, Eski İngilizcedeki *wæs/wære* günümüz İngilizcesinde de *was/were* olarak *be* fiilinin geçmiş zamanıdır. Ayrıca, modern İngilizcedeki sözcük dizimi de birçok bakımdan Eski İngilizcedeki gibidir. Diğer dillerin modern İngilizceye katkısı ana yapıyı bozmadan sözcük düzeyinde olmuştur. Anglo-Saxon döneminde İngilizceye üç farklı dil önemli katkılarda bulunmuştur. Bunlardan ilki Keltlerin konuştuğu dildir. Keltler Anglo-Saxon’lardan önce geri çekilmişlerdir. Fakat arkalarında *Thames, Dover, Avon, Kent, York* gibi birçok Keltik yer isimleri ve coğrafi terimler bırakmışlardır.

İngilizceyi etkileyen bir diğer dil ise Latince’dir. Roma İmparatorluğu döneminde Britanya adalarına gönderilen rahipler, buraya İncil’in başlıca çevirilerinden birinin dili olan Latince’yi getirmiş ve uzun yıllar Latince’nin etkisi baş göstermiştir. Anglo-Saxon’lar Hristiyan olduktan sonra Latince’den İngilizceye *altar (mihrap, sunak), mass (ayin), nun (rahibe), shrine (tapınak), disciple (mürit)* angel (melek), *bishop (piskopos), abbot (başrahip), martyr (şehit), candle (mum)* gibi Hristiyanlıkla ilgili birçok sözcük geçmiştir. Ayrıca, *school (okul), verse (dize), paper (kağıt, ödev)*, gibi eğitimle ilgili birçok sözcük de Latince’den geçmiştir.

İngilizcenin gelişiminde etkili olan bir başka dil ise “Old Norse”<sup>1</sup> denilen İngiltere’nin kuzeyine yerleşen Danimarkalı istilacıların konuştuğu eski İskandinav dilidir. Kuzey İngiltere’de sonu *-by* ile biten yaklaşık 600 şehrin ismi Old Norse’ta şehir anlamına gelen *byr* sözcüğünden gelir. Ayrıca *odd* (tuhaf, tek), *fellow* (ahbap, adam), *guess* (tahmin), *kindle* (tutuşturma), *leg* (bacak), *loose* (gevşek), *nag* (dır dir), *raise* (yükselme), *sky* (gökyüzü), *window* (pencere), *skin* (deri), *happy* (mutlu), *ugly* (çirkin), *knife* (bıçak) gibi birçok sözcük de bu dilden gelmiştir. Vikingler de beraberinde birçok Eski Norveç kelimesi getirirler: *egg* (yumurta), *cake* (kek), *husband* (koca), *skill* (yetenek), *anger* (öfke), *take* (almak), *give* (vermek), *call* (çağırma), *die*

<sup>1</sup> Modern İsveççe, Danimarkaca, İzlandaca, Norveççenin kökeni Old Norse’dur.

(ölmek), *they* (onlar), *their* (onların), *them* (onları/onlara)<sup>2</sup> gibi sözcükler bunlardan bazılarıdır.

Eski İngilizce ile yazılmış olan ilk İngilizce eserler, Orta Çağ'ın başlarında ortaya çıkmıştır (bulunan en eski metin *Cædmon's Hymn* metnidir). Sözlü gelenek, eski İngiliz kültüründe çok güçlüydü ve o dönemde epik şiirler çok popülerdi. *Beowulf* nesilden nesile sözlü olarak aktararak gelen en ünlü epik şiirdir ve bugünün Norveççesine ya da İzlandacasına çok yakın benzerlikler gösterir.

### **Orta İngilizce (1100-1500)**

Orta çağa gelindiğinde en az beş değişik dilin karışımından oluşan İngilizce, *Orta İngilizce* adı ile Britanya'nın resmi dili olur. İngilizcenin, farklı sınıflardan insanların iletişimi için giderek daha anlaşılır bir ortak dile dönüştüğü görülür. 1350-1380 yılları arasında okullardaki aktarım aracı ve hukuk mahkemelerinin dili haline gelir. 1362'de Parlamento ilk kez İngilizce bir konuşmayla açılır. 1399'da tahta çıkan IV. Henry, Norman istilasından o güne anadili İngilizce olan ilk İngiliz kralıydı. 14. yüzyılın sona ermesiyle Londra lehçesi standart edebi dil olarak ortaya çıkar ve Geoffrey Chaucer, ölümsüz eseri *Canterbury Hikâyeleri*'ni (*The Canterbury Tales*) Londra lehçesiyle yazar.

Eski İngiliz Edebiyatı örneklerinden *Beowulf* ile yaklaşık 600 yıl sonra, ortaçağın ünlü İngiliz yazarı Chaucer'ın *The Canterbury Tales* (*Canterbury Hikâyeleri*) adlı eseri dil açısından karşılaştırıldığında Chaucer'ın dili modern okuyucuya daha anlaşılır gelir:

---

<sup>2</sup> Sözcük kökenleri konusunda McCormic, P. at all. (1979) *Adventures in English Literature* (Classic edition) ve ayrıca Priestley ve Spear (1963) *Adventures in English Literature* (Laureate edition) adlı eserlerin "The Growth of the English Language" bölümlerindeki bilgilerden yararlanılmıştır.

**Geoffrey Chaucer’in “The Canterbury Tales”(14.yy):**

Hwæt! Wē Gār-Dena in geārdagum,  
 þēodcyninga þrym gefrūnon,  
 hū ðā æþelingas ellen fremedon.  
 Oft Scyld Scēfing sceaþena þrēatum,  
 monegum mægþum, meodosetla oftēah,  
 egsode eorlas. Syððan ærest wearð  
 fēasceaft funden, hē þæs frōfre gebād,  
 wēox under wolcnum, weorðmyndum þāh,  
 oðþæt him æghwylc þāra ymbsittendra  
 ofer hronrāde hýran scolde,  
 gomban gyldan. Þæt wæs gōd cyning!

**Beowulf 1. – 11. dizeler (İ.Ö 900):**

Whan that Aprille with his shoures  
 soote  
 The droghte of March hath perced to  
 the roote  
 And bathed every veyne in swich  
 licour,  
 Of which vertu engendred is the flour;  
 Whan Zephirus eek with his sweete  
 breeth  
 Inspired hath in every holt and heeth  
 The tendre croppes, and the yonge  
 sonne  
 Hath in the Ram his halfe cours yronne  
 And smale foweles maken melodye,  
 That slepen al the nyght with open yē  
 (So priketh hem Nature in hir corages);  
 Than longen folk to goon on  
 pilgrimages.

*Beowulf* un eski İngilizce ile yazılı metni okunduğunda sadece birkaç kelime dışında pek bir şey anlaşılmaz. İki dönem arasında en belirgin değişim hem dilbilgisi hem de kelimelerde meydana gelmiştir. Özellikle sözcük sonlarındaki dilbilgisi eklerinin kalkması çok belirgindir. Aşağıdaki örnekte, “*the day*” (gün) sözcüğünün tekil ve çoğul hallerinin Eski ve Orta İngilizcedeki değişimi gösterilmektedir (McCormick 75):

<u>Eski İngilizce</u>			<u>Orta İngilizce</u>		
	<i>Tekil</i>	<i>çoğul</i>		<i>Tekil</i>	<i>çoğul</i>
Nominative:	se <i>dæg</i>	tha dagas	Nominative:	the day	the dayes
Accusative:	thone <i>dæg</i>	tha dagas	Accusative:	the day	the dayes
Dative:	thæm <i>dæg</i>	thæm <i>dæg</i>	Dative:	thæm dagum	
Genitive:	thæs <i>dæg</i> es	thara daga	Genitive:	the dayes	the dayes
Instrumental:	thy <i>dæge</i>	thy <i>dæge</i>	Instrumental:	thæm dagum	

Yukarıda görüldüğü gibi, Orta İngilizceye geçildiğinde dilbilgisi ek sistemi oldukça sadeleşmiştir. Ancak bunun nedeni tam olarak bilinmemekle birlikte, konuşma İngilizcesinde telaffuz edilmeyen hecelerin atılması olarak açıklanabilir. Dil tarihçilerine göre, bu dilbilgisel değişim eski ve orta

İngilizce ayrımını meydana getirmiştir. Bu değişimler 1066'daki Norman İstilasından bir yüzyıl önce başlamış ve istiladan bir yüzyıl sonra tamamlanmıştır. 1066'da Hastings Savaşı'yla Fâtilh William adaları ele geçirerek uzun yıllar boyunca Normancanın yerleşmesine sebep olmuştur. Norman İstilasının etkisi daha çok sözcük girişinde etkili olmuştur. Normandiyalılar İngiltere'ye Fransızca'yı getirmiş ve Orta İngilizce dönemi sonunda İngilizceye Devlet, din, hukuk, yemek, sanat, edebiyat, tıp ve diğer alanlarla ilgili yaklaşık 10.000 Fransızca sözcük girmiştir. Fransızca, ülkeyi yöneten Normandiyalı hükümdarların ana diliyken İngilizce, sıradan halkın dili olarak kalmıştır. İngiliz asilzadelerin Fransızcaya olan ilgisi de oldukça fazla olmuştur. Bu iki grup iç içe yaşamadığından bu dönemde sadece 900 civarında sözcük İngilizceye girmiştir. *Dame* (hanım), *sir* (efendi), *noble* (soylu), *servant* (hizmetkâr) gibi sözcükler büyük olasılıkla üst sınıfın emrinde çalışan İngiliz hizmetkârların vasıtasıyla İngilizceye gelmiştir. Fransızcadan İngilizceye geçen sözcük sayısındaki asıl artış 13. yy. ortalarında gerçekleşmiştir. Bu dönemde İngiltere ile Normandiya arasındaki politik bağlar kesilmiş, İngiltere'de kalan Normandiyalılar ise kendilerini İngiliz sayarak İngilizce öğrenmiş ve günlük hayatta İngilizce kullanmaya başlamışlardır. Toprak sahipleri, hükümet görevlileri, hâkimler ve avukatlar giderek Fransızca yerine İngilizceyi tercih etmişlerdir. Bu geçiş sırasında da birçok Fransızca terimi de İngilizceye yerleştirmişlerdir. Bu terimlerin birçoğu İngilizcede karşılığı olmayan örneğin, *parliament* (parlamento), *council* (konsey), *mayor* (belediye başkanı) gibi hükümetle ilgili terimler olmuştur. Ayrıca İngilizcede sık kullanılan birçok isim de Fransızcadan gelmiştir: *city* (şehir), *village* (kasaba, köy), *air* (hava), *river* (nehir), *carry* (taşımak), *people* (insan, halk), *move* (hareket etmek), *push* (itmek), *chivalry* (şövalyelik), *armour* (zırh), *tournament* (turnuva) *nobility* (soyluluk), *royalty* (kraliyet) bunlardan birkaçıdır. Bu sözcüklerin birçoğu İngilizcede mevcut olmasına karşın o dönemde Fransızcası İngilizce sözcüğün yerine geçmiş, örneğin, İngilizcedeki *leod* kelimesinin yerine Fransızcası olan *people* kullanılmaya başlanmıştır. Ancak daha çok her iki dilde de var olan sözcüklerin her ikisi de kullanıma girmiştir. Örneğin, kasaba, kent anlamına gelen Fransızca *city* sözcüğü ile İngilizcedeki *borough* sözcüğü ile, ya da köy, kent, kasaba anlamına gelen Fransızca *village* ile İngilizce *town* sözcüğü beraber kullanılmıştır. Bu sayede *Shut-close* (kapatmak), *answer-replay* (cevaplamak), *smell-odor* (koku), *yearly-annual* (yıllık) gibi birçok eş anlamlı sözcük ve *ask-demand* (istemek, sormak), *room-chamber* (oda), *wish-desire* (arzu etmek), *might-power* (güç) gibi somut anlam ayrılıkları olan sözcük çiftleri oluşmuştur. Ayrıca, *ox* (öküz), *cow* (inek), *sheep* (koyun), *calf* (dana), *swine* (domuz) ve *deer* (geyik) gibi et veren hayvanların isimleri İngilizce iken bunlardan elde edilen *beef* (sığır eti), *veal* (dana eti),

*mutton* (koyun eti), *bacon* (domuz pastırması), *venison* (geyik eti), *pork* (domuz eti) gibi etlerin isimleri Fransızcadır (McCormic 75 ve Priestley ve Spear 102).

Sözcük alanında Fransızcanın büyük etkisi olmasına karşın kilisede din adamları, dönemin düşünürleri, Anglo-Saxon ataları gibi Latince’den İngilizceye sözcük katmaya devam etmişlerdir. Ayrıca, *freight* (nakliye), *mart* (çarşı, pazar) gibi birçok ticari terim de Hollandacadan ya da Flemenkçeden gelmiştir.

Latince, Old Norse, Fransızca ve daha sonra diğer dillerden İngilizce’ye geçen kelime yoğunluğuna rağmen, dilin kökeni Anglo-Saxon zamanındaki Eski İngilizce olarak kalır. Yaklaşık 5000 kadar Anglo-Saxon kökenli Eski İngilizce kelime, *dog* (köpek), *cow* (inek), *king* (kral), *man* (erkek), *woman* (kadın), *child* (çocuk), *house* (ev), *home* (ev), *horse* (at), *arrow* (ok) gibi, değişmeden kalmış olup günümüzde de kullanımdadır. Bunlar arasında dilin bütünlüğünü koruyan birçok zamir, edat, bağlaç ve yardımcı fiilin yanı sıra her gün kullanılan ev eşyaları ve vücut kısımları da vardır<sup>3</sup>.

Orta çağ İngilizcesinde meydana gelen en önemli gelişme bu dönemde yavaş yavaş standart yazma diline geçilmesidir. Dönemin ilk zamanlarında standart İngilizce yoktu. İnsanlar kendi lehçelerinde kendi telaffuzlarına göre yazıyorlardı. Chaucer ve İncil’i çeviren Wycliff Londra ve Orta İngiltere’de konuşulan Midland diyalekti kullanıyorlardı. 1400’lerden itibaren 1476’da William Coxtton’ın matbaayı İngiltere’ye getirmesi ile bu yazarların eserlerinin yüzlerce kopyası yapılır. Bu sayede Midland diyalektinin İngiltere’nin tüm bölgelerinde kullanılması ile standartlaşma eğilimi başlar. Konuşma dilindeki farklılıklar var olmaya devam etmiş ancak bu farklılıklar yazma dilinden giderek kaybolmuştur.

### **Modern İngilizce (1500-günümüze)**

#### **Elizabeth Dönemi**

Avrupa’da eğitim ve kültür alanında büyük bir ilerlemeyi ifade eden Rönesans döneminde kullanılan İngilizce bugünkü İngilizce’den çok farklı değildi. Bu nedenle dil tarihçileri Elizabeth dönemi ünlü şairi Shakespeare’in modern İngilizce ile yazdığını söylerler.

Günümüz İngilizcesi konuşan ve anlayan herkes, telaffuz farkı dışında, eski gibi düşünülse de Shakespeare zamanında Londra’da konuşulan İngilizceyi anlayabilir. Buna karşın, Shakespeare’den sadece iki yüzyıl

<sup>3</sup> bkz. <http://www.dilforum.com>

öncesinde yaşamış, Chaucer dönemi Londra'sında konuşulan İngilizceyi anlamaları oldukça zordur. Bunun sebebi, İngilizce telaffuzun Chaucer'dan Shakespeare'e gelene dek oldukça değişmiş olmasıdır. Bu değişim o kadar fazladır ki aşağıdaki Orta İngilizce ve Modern İngilizce örneklerde görülebileceği üzere iki farklı dil gibi algılanabilir:

**Chaucer “Troilus and Criseyde”**  
(II. 22-26):

Ye knowe ek that in forme of speche is  
chaunge.  
Withinne a thousand yeer, and wordes tho  
That hadden pris, now wonder nyce and  
straunge  
Us thinketh hem, nd yet thei spake hem so,  
And spedde as wel in love as men now do.

**Shakespeare “Hamlet”**  
(Act 4, Scene 3):

*Hamlet:* A man may fish with the  
worm that hath eat of a king, and eat  
of the fish that hath fed of that worm.  
*Claudius:* What dost you mean by  
this?  
*Hamlet:* Nothing but to show you  
how a king may go a progress  
through the guts of a beggar.

En önemli değişim telaffuzdaki sesli harflerde meydana gelmiştir. Orta İngilizcede, Latince ve Latin alfabesi kullanan diğer modern diller de olduğu gibi “a” harfi /ah/ sesini gösterir. Uzun “e” ise modern İngilizcedeki “a” gibi okunurdu. Uzun “i” ve “y” ise modern İngilizcedeki “e” gibi okunurdu. Uzun “o” hep /oh/ olarak telaffuz edilir ve uzun “u (ou)” ise “oo” olarak okunurdu. Buna göre, örneğin *care* sözcüğü Orta İngilizcede *car* olarak okunurdu. *Sheep* ise o zamanlar *shape* gibi telaffuz edilirdi. Benzer şekilde *my* adlı *me* olarak *to* edatı *toe* gibi ve *South* sözcüğü ise *sooth* olarak telaffuz edilirdi.

16. ve 17.yy da tüm uzun sesliler giderek değişmiş ve Shakespeare dönemine kadar uzun seslilerin çoğu bugünkü telaffuzlarına dönüşmüştür. Bu değişim dil tarihçileri tarafından “Büyük Sesli Değişimi” (Great Vowel Shift) olarak adlandırılır (Fromkin ve Rodman 320).

Dikkat çeken önemli değişimlerden biri de bazı kelime sonlarındaki “e” harfinin ve sesinin düşmesidir. Chaucer'ın dizelerinde *space*, *straunge* (strange), *ende* (end) gibi sözcük sonlarındaki “e” telaffuz edilirdi. İngilizce konuşma dilinde telaffuz edilmeyen hecelerin düşürülmesi eğilimi sebebiyle sözcük sonundaki “e”ler düşerek modern İngilizcede artık bulunmamaktadır. Aynı sebepten birçok sözcükte telaffuz edilmeyen harfler ya da heceler de düşmüştür.

İngilizcede sözcüklerin yazılışı telaffuzda meydana gelen bu değişimlerden etkilenmemiştir. Standart formda yazılı İngilizcenin ortaya çıkışının 15. yüzyılda Orta Çağda meydana geldiğini belirtmiştik. Matbaanın



İngiltere’ye gelmesinden sonra daha önce el yazmalarından yararlanılarak baskılar yapılmış ve Orta Çağda yazılan Orta İngilizce yazım formları kalıcı hale gelmiştir. Orta Çağ sonrasında telaffuzda meydana gelen değişiklikler olmasına rağmen bunlar yazıya aktarılamamıştı çünkü yazılı İngilizce Sesli Değişiminden çok daha önce yerleşmişti. Bu nedenle, İngilizcedeki uzun *a, e, i, o*, ve *u* Latin alfabesini kullanan diğer dillerden farklı okunur. Yazılı İngilizcede bugün hala telaffuz edilmeyen harflerin bulunması da aynı sebebe bağlıdır. *Night, slaughter, freight* sözcüklerindeki “gh”, *gnat, knob*, sözcüklerinin başlarında bulunan “g” ve “k” sesleri bugün düşmüş olmasına rağmen Orta İngilizcede okunuyordu. Yazıya o şekilde aktarıldığı için de bugün telaffuz edilmese de Orta İngilizcedeki okunuşu ile yazıya aktarıldığı için kelime o haliyle kalmıştır.

Önceleri resmi ve ciddi meselelerde Latince kullanmayı tercih eden İngilizler, Elizabeth Döneminde ana dilleriyle daha çok gurur duymalarıyla bağlantılı olarak tüm alanlarda İngilizceyi özellikle kullanmaya başladılar. Bunu yaparken de İngilizcede karşılığı bulunmayan kavramlar için Latince ve Yunancadan yararlandılar. İngilizcedeki *allusion* (kinaye), *consolidate* (pekiştirmek), *education* (eğitim), *esteem* (saygı, itibar), *exist* (var olmak), *meditate* (düşünceye dalma), gibi birçok soyut terim Latince; *synonymous* (eş anlamlı), *autocracy* (otokrasi, saltçılık), *catastrophe* (felaket) gibi sözcükler de Yunancadan gelmiştir. İngilizcede *rhetoric* ve *philosophy*’de olduğu gibi *rh* ve *ph* içeren birçok sözcük Yunancadan gelir. Bu dillere ek olarak kıta Avrupa’sındaki diller de İngilizceye yeni sözcük akışında etkili olmuşlardır. Avrupa’da seyahat eden İngilizler, dönüşte kıta geleneklerinden ve modasından haberler getirmişlerdir. Fransa’dan *vogue* (moda), *mustache* (bıyık); İtalya’dan *piazza* (meydan), *sonata* (sonat), *violin* (keman) gibi mimari ve müzikle ilgili sözcükler; İspanya’dan *alligator* (timsah), *armadillo* (bir tür kalın kabuklu kertenkele cinsi), *cocoa* (kakao) gibi yeni dünya keşiflerini gösteren sözcükler; İspanyol denizciler ve tüccarlar adaya Kızılderililerden *canoe* (kano), *cannibal* (yamyam), *hurricane* (kasırga), *tobacco* (tütün) gibi sözcükler getirmişlerdir (Priestley ve Spear 211).

1950’lere kadar İngiliz yazarların eserlerinde yabancı dilden geçen ifadeler ve sözcükler kullanmaları moda olmuştu. Eleştirmenler “inkhorn terms” (Latince ve Yunanca sözcükler) ve “overseas language” (denizaşırı-Avrupa dillerinden alınan sözcükler) dedikleri bu tür ifadeler kullanan yazarları şiddetle eleştirmişlerdir. Eleştirmenlerin gülünç bulup eleştirdikleri sözcükler günümüz okuyucusuna da çok garip gelebilecek *adminiculation* (help-yardım), *suppeditate* (provide- sağlamak), *splendidous* (splendid-olağanüstü) gibi sözcüklerdi. Ancak eleştirmenlerin garipsediği bazı başka

sözcükler ise günümüz İngilizcesine yerleşmiş *celebrate* (kutlama), *compatible* (uyumlu), *confidence* (güven), *destitute* (fakir), *inflate* (şişirme), *strenuous* (yorucu) gibi sözcüklerdir. Elizabeth Döneminin sonlarına doğru yazarlar yabancı sözcük kullanırken daha çekingen ve tedbirliyidiler. Ancak daha önce İngilizceye giren birçok sözcük dile çoktan yerleşmişti.

Elizabeth dönemi, özellikle drama alanında olmak üzere edebiyatta büyük gelişmelere sahne olur<sup>4</sup>. William Shakespeare o döneme kadar eşi benzeri görülmemiş bir şair ve oyun yazarı olarak dikkat çekmiştir. Shakespeare, İngilizce'ye bugün de yaygın olarak kullanılmakta olan çok sayıda deyim ve ifade katmıştır: *laugh myself to death* (gülmekten ölmek), *brave new world* (cesur yeni dünya), *brevity is the soul of wit* (laf kalabalığı yapmak seni daha akıllı göstermez), *we have seen better days* (daha iyi günler gördük), *the milk of human kindness* (insanın tabii şefkati) bunlardan birkaçıdır (Priestley ve Spear 210).

### 17.Yüzyıl

17.yüzyılda İngiliz dilinde göze çarpan en önemli gelişme özellikle yazılı dil açısından dilin değişmez bir forma kavuşmuş olmasıdır. 17.yüzyılda Elizabeth döneminde yazarların tercih ettikleri Latince'den taklit edilerek yazılan abartılı yazın sanatları ve sözcüklerle dolu düzyazı üslubu bu dönemde bırakılarak yerini daha arınmış ve sadeleştirilmiş bir dil alır.

17.yüzyılda İngiltere Kraliyet Stuart hanedanlığı hüküm sürmekteydi. Stuart'lar İskoç-Fransız kökenli kraliçe Mary Queen of Scots'dan her zaman çok etkilenmişlerdir. Bu nedenle, 17.yüzyılda Fransızca, İngiliz dili ve edebiyatında çok etkili olmuştur. Cavalier şairler diye anılan grup Fransız etkisiyle kelime kullanımında sadelik ve basitlikten yana olmuş, düzgün yapılar ve cümlelerle yazmışlardır. Ancak John Milton, Fransız modellerden etkilenmeyip klasik Latin kökenli kelimeler kullanmıştır. Bu ağır üslup sadece Milton'a has değil birçok din ve bilim adamının başvurduğu bir modeldi.

Milton Latince'den alınan sözcükleri bilerek kullanan son yazardır. Günümüz okuyucusu Milton'ın uzun ve ağırdal Latince cümlelerle dolu eserleri içinde kaybolur. Milton'dan sonra gelen yazarlar süslü, abartılı bir İngilizcedense daha açık ve akıcı bir dil kullanmayı tercih etmişlerdir. Bu yeni dil yaklaşımına etki eden nedenlerden biri bilimsel konulara karşı hızla artan bir ilginin gelişmesidir. Modern "Age of Science" (Bilim Çağı)

<sup>4</sup> O dönemde drama yazarlarının kullandığı retorik teknikler ve bunların örnekleri için bkz. Şenlen, Sıla.

başlamakta ve entelektüel kesim deneylerden, tıp, fizik, astronomi gibi alanlardaki buluşlardan çok etkilenmişlerdir. Bu alanların yazarları elbette açık, doğru ve net yazmanın amaçlarına hizmet edeceğini düşünmüş ancak şiir ve drama için mükemmel bir dil olan İngilizcenin gerçek ve doğru fikirleri yazmada yeterli olmadığına inanmışlardır. Bu nedenle dönemin önde gelen düşünürleri Latince yazma geleneğine devam etmişlerdir. Örneğin Isaac Newton, matematik üzerine yazdığı eserini Latince yazmıştır. Ancak İngiltere’de bilim dili İngilizceydi ve Royal Society bu anlamda sorumlu kurumdu. Bu kurum özellikle felsefi (yani bilimsel) amaçla “İngiliz dilini geliştirmek” için Fransız Akademisini örnek almıştır. Royal Society, Fransız Akademisinin yaptığı gibi, bir sözlük hazırlama (o dönemde İngilizce bir sözlük yoktu) dilbilgisi, yazım kuralları, klasik edebiyattan yapılan çeviriler üzerine çalışır. Ancak Komite bu projeleri gerçekleştiremeden dağılır. Birçok eleştirmene göre, eğer böyle bir komite dağılmayıp devam etseydi ve yazarlara üslup bakımından katı kuralları dikte eden tek yetkili olarak kalsaydı, bugün İngiliz edebiyatı tarihi çok farklı olurdu. Komitenin gerçekleştirmeyi umduğu reform düz yazıda gerçekleşir ancak bu bireysel olarak bazı yazarların çabası ile olur. Dryden ve çağdaşları sonra gelen nesillerin taklit ettiği ve hayranlık duyduğu bir düzyazı üslubunda eserler vermişlerdir. Bunu göstermek için önceki yüzyılda yazan, örneğin Molary’nin *Morte d’Arthur* adlı eserinde üslup konusunda bilinçli olmadığını gösteren ve esere çocuksuluk ve ilkelik katan “and” (ve), “then” (sonra), “so” (böylece) bağlaçları ile dolu bir yazım sergilemiştir (*Morte d’Arthur, Chapter 1*):

**So** when the duke and his wife were come unto the king,  
by the means of great lords they were accorded both.  
[...] **And** in like wise as she said **so** they departed, that  
neither the king nor none of his council were ware of  
their departing. [...] **Then** they advised the king to send  
for the duke **and** his wife by a great charge; **and** if he  
will not come at your summons, **then** may ye do your  
best, **then** have ye cause to make mighty war upon him.  
[...] **So** that was done, **and** the messengers had their  
answers; **and** that was this shortly, that neither he nor  
his wife would not come at him. **Then** was the king  
wonderly wroth.

Bacon ise *Of Wisdom for a Man’s Self* adlı düzyazı eserinde üsluba çok önem vermiştir. Ancak Bacon’ın üslup anlayışı Klasik Latin anlayışındadır: cümleleri dikkatlice kurulmasına karşın akıcı ve birbirine bağlı değildir. Her cümle sanki tek başına bir atasözü gibidir.

Wisdom for a man's self is, in many branches thereof, a depraved thing: / It is the wisdom of rats, that will be sure to leave a house, somewhat before it fall; / It is the wisdom of the fox, that thrusts out the badger, who digged and made room for him; / It is the wisdom of crocodiles, that shed tears when they would devour.

Bir insan için bilgelik, birçok alanda, bozulmuş bir şeydir: / Farelerin bilgeliği ev yıkılmadan önce evi terketmesidir; / tilkinin bilgeliği toprağı kazarak kendisine bir yuva yapan porsuğu yuvasından dışarı çıkarmaktır; / timsahlarının bilgeliği yerken gözyaşı dökmesindedir.

Yüzyılın ikinci yarısında Dryden'in üslubu, dönemin edebi çevresinde söz sahibi olduğundan, hem 17.yüzyılda hem de günümüz düzyazı üslubunu oluştururken etkili olmuştur. Bugün alıştığımız modern anlamda cümle kuruluşu ve paragraf düzenine ancak 17.yy sonlarında doğru rastlıyoruz. Örneğin Dryden'in *Essay on Dramatic Poesy* 20.yy.'da yazılmış gibidir:

To begin then with Shakespeare; he was the man who of all Modern, and perhaps Ancient Poets, had the largest and most comprehensive soul. All the Images of Nature were still present to him, and he drew them not laboriously, but luckily: when he describes anything, you more than see it, you feel it too. ... he was naturally learned; he needed not the spectacles of Books to read Nature; he looked inwards, and found her there. (*Essay of Dramatick Poesie*, 1668).

Shakespeare ile başlarsak, o, tüm Modern, belki de Antik Şairler içinde en büyük ve en derin ruha sahip biriydi. Doğanın tüm İmgeleri onda vardı ve o bunları zahmetle değil, şans yoluyla elde etti: o herhangi bir şey anlattığında, onu görmek bir yana hissedersiniz de. ... o doğal olarak eğitimliydi; O Doğayı okumak için Kitapların gözlüğüne ihtiyaç duymazdı, içeriye baktı ve doğayı orada buldu. (*Dramatik Şiir üzerine Deneme*, 1668).

Milton ve Dryden'dan sonra dile etki eden bir başka etken ise İncil olmuştur. Dönemde çok yaygın olan İncil'in King James'in versiyonu yüzyılın başlarında basılmıştır. Sade vatandaşın okuduğu seçkin bir üslupla yazılmış ve bugünkü İngilizcenin zenginleştirilmesine büyük katkısı olmuştur. İncil'den alıntılar birçok yazarın eserine saygınlık ve güzellik katmıştır. King James'in üslubunu kullanan yazarlardan Bunyan'ın *Pilgrim's*

*Progress*’i İnciden sonra halkı en fazla etkileyen eser olmuştur. Bunyan eserinde *befell* (olmak), *hubbub* (gürültü), *runagate* (serseri), *cheapen* (satın almak), *rabblement* (kalabalık) gibi birçok eski Saxon sözcüğün yanı sıra *ignominy* (rezalet), *commotion* (kargaşa), *celestial* (kutsal), *heretic* (doktrin karşıtı) gibi Latince’den türetilen sözcükler de kullanmıştır (Priestley ve Spear 271) .

Bu çağda ticari rekabet de dili etkilemiştir. Orta Çağ’da Aşağı Ülkeler denilen Belçika, Hollanda ve Lüksemburg’dan denizcilik ve ticaret alanında birçok sözcük alınmıştır. Chaucer’ın “Wife of Bath” dediği (Bath’lı Kadın) karakteri Flanders’li kadınlar kadar iyi bir dokumacıydı. Dokumacılıkta kullanılan *curl* (bükme), *spool* (makara, bobin), *stripe* (çizgili kumaş), *tuck* (katlamak, kıvrırmak) gibi birçok kelime Hollandacadan gelmiştir. I. Charles Hollanda’ya savaşa gittiğinde ise gemicilikle alakalı *bowsprit* (cıdavra), *freight* (yük), *keel* (gemi omurgası) gibi sözcükler ve son zamanlarda ise *dock* (rıhtım), *yatch* (yat), *yawl* (filika) gibi sözcükler de İngilizceye eklenmiştir.

17.yy sonlarına doğru İtalyan müziği Londra’da çok etkili olmuş ve *opera*, *aria*, *oratorio*, *soprano*, *allegro*, *piano*, *sonata* gibi müzik terimleri de diğer dillere girdiği gibi İngilizceye de girmiştir.

1775 te Samuel Johnson ilk İngilizce Sözlüğü (*Dictionary of the English Language*) yazar. Johnson en iyi imlayı kullanmasa da birçok İngilizce sözcüğün tek bir formda olmasını sağlamıştır.

## 18. Yüzyıl

18.yüzyılda İngilizler kurallar, formlar ve dilde doğruluk ile çok ilgili olmuşlardır. Yüzyılın başında dile resmi bir standart getirmek için Fransız Akademisi gibi bir İngiliz Akademisi kurma fikri yeniden canlanır. Defoe, Addison, ve Swift gibi zamanın önde gelen yazarları böyle bir Akademi kurmanın neden bu kadar gerekli olduğuna ilişkin makaleler yazarlar. Konu ile ilgili olarak özellikle Swift’in fikirleri etkili olmuştur. Swift dilin gelişmesi ancak pek fazla değişmemesi görüşünde idi. Ancak bu görüş Royal Society’nin görüşüne tersti. Kurumun üyeleri dilin değişimini durdurmak istemiyor, tersine değişerek daha da gelişmesini istiyorlardı. Swift ve çağdaşlarının son yüzyılda İngiltere’de üretilen önemli edebiyat eserlerinin artık okunamayacak, anlaşılamayacak hale gelmesinden korkuyorlardı. Bu nedenle değişimden yana değillerdi. Alexander Pope bu fikrini *An Essay on Criticism* (Eleştiri Üzerine Bir Deneme) adlı eserinde şöyle dile getirir:

Short is the date, alas, of modern rhymes, ...

Our sons their fathers' failing language see, ...

And such as Chaucer is, shall Dryden be.

(yaklaşık anlamı: Oğullarımızın atalarının dilini anlayamayacakları,

Dryden'in da Chaucer gibi anlaşılamayacağı günler yakındır.)

Neyse ki, Pope'un İngiliz dilinin geleceği ile ilgili söyledikleri gerçekleşmedi. Yüzyıllar geçmesine rağmen, birkaç sözcük dışında, Dryden'in dili hala günümüz okuyucusu tarafından anlaşılmalıdır (Legouis 68). Akıl Çağının bu saygın düşünür ve yazarlarının haksız çıkmasının nedeni, yazılı dilin etki gücünü ön görememiş olmaları sayılabilir. Orta Çağın sonuna kadar yazılı dilin halkın diline etkisi pek olmamıştı. Bunun tek sebebi halkın çoğunluğunun okuma yazma bilmemesiydi. Matbaanın İngiltere'ye girişi ile eserlere ulaşma daha ucuz ve kolay olmuştur. Shakespeare dönemine gelindiğinde, yani matbaanın gelişinden bir yüzyıl sonra Londra nüfusunun yaklaşık yarısı okuma yazma bilmiyordu. Pope ve Swift'in çağında İngiltere'de okuryazarlık oranı orta ve üst sınıf için yüzde yüze yakındı. Konuşma İngilizcesine maruz kalan halk artık profesyonel yazarların yazdıkları İngilizceyi okuyordu. Standart yazılı formun en iyi ve en doğru olduğu kabul edilince birçok eğitilmiş kişi standart kullanımdan farklı olan yerel kullanımları bırakmışlardı. Böylelikle yazılı dilin etkisiyle dil bugünkü haline daha fazla değişmeden ulaşmıştır.

Dile etki eden bir başka etken de okullardı. 1700'lerden önce okullarda Latince öğretiliyordu ve İngilizceye fazla önem verilmiyordu. 18.yy boyunca İngilizce birçok İlköğretim okulunda temel dil olmuştur. Heceleme, dilbilgisi ve kullanım öğretimi ilk kez 18.yüzyılda başlayarak günümüze kadar okul müfredatının bir parçası olmuştur. Aslında dili değişimden koruma konusunda okullar bir akademiden daha etkili olmuştur.

1700'lerden bu yana temel dilbilgisi sistemi ve temel söz dağarcığının değişmemesi hiç değişiklik olmadığı anlamına gelmez. Yazılı dilin etkisiyle eski sözcük ve ifadelerin dilden kaybolması engellenirken yeni kelime ve terimlerin dile girmesi de hızlanmıştır. Gazete ve dergilerdeki makalelerde yazılan yeni bir kelime birkaç gün içinde milyonlarca kişinin kelime hazinesinin bir parçası olmaya başlamıştır. Günümüzde kullanılan kelimeler Swift'in döneminden farklıdır elbette. Ancak, bu fark sadece eklenen yeni kelimeler ve anlamları bağlamındadır. Swift'in korktuğu gibi eksi kelimelerin kaybolması söz konusu olmamıştır.

### Romantik Dönem

Romantik dönem yazarları bazı 18.yüzyıl yazarlarının küçümsediği Elizabeth dönemi edebiyatından, baladlarda kullanılan halk dilinden ilham almış ve 18.yy yazarlarının ağır üslubunu bilerek reddetmişlerdir. Örneğin, Coleridge, *The Rime of the Ancient Mariner*'ı balladlarda kullanılan teknik ve arkaik dille yazmıştır. Wordsworth şiirlerinde, kırsalda konuşulan dildeki basitliği ve yalınlığı kullanmıştır. Byron ise *Don Juan*'a argo kelimeler yerleştirmiştir. Scott, İskoçya'ya; Gray, Galler'e; Coleridge, Shakespeare'e; Keats, Spenser'a olan ilgiyi yeniden canlandırır. Kısacası Romantikler, Elizabeth döneminin özgürlüğünü ve canlılığını geri getirirler.

Birçok edebi eserde edebi olmayan bir İngilizcenin kullanımı yazılı dil tarihinde bir dönüm noktası oluşturur. Böylece üslup olarak konuşma dilinden farklı yüce bir edebi dil yaratma idealinden bu dönemde uzaklaşmıştır. 19. yy'ın başından itibaren yazılı İngilizce giderek daha az resmi, daha çok konuşma diline yaklaşmıştır.

Bu dönemde en ilginç gelişmelerden biri de Amerika'da gerçekleşir. 1750'lerden önce İngilizce Amerika'da da Britanya adalarında da nerdeyse aynı idi. 1800'lere doğru telaffuzda ve hatta yazılı dilde farklılıklar oluşmaya başlar. İmla bakımından da Amerikan ve İngiliz kullanımında ayrılıklar bu dönemde başlar. 1828'te basılan Amerika'nın ilk İngilizce sözlüğünü yazarak Amerikan İngilizcesini standartlaştıran Noah Webster bu anlamda en etkili kişi olmuştur. Webster, bazı sözcüklerin imlasında yalınlığa gitmenin daha kullanışlı olacağını düşünerek imla reformu yapmıştır: örneğin, *honour* yerine *honor*, *waggon* yerine *wagon*, *mediaeval* yerine *medival*, *theatre* yerine *theater* gibi sözcüklerin imlasını sözlüğünde kullanarak yayılmasına ve Amerikan imlasında standartlaşmayı sağlamıştır.

### Victoria Dönemi

Kraliçe Victoria 1837'de tahta geçtiğinde, Büyük Britanya birçok koloniye sahip dünyanın en güçlü imparatorluğu olmuştur. Endüstri devrimi başlamış; her yerden fabrikalar yükseliyor, şehirler hızla büyüyor, demiryolları genişliyor, yaşam tarzı hızla değişiyordu. Bu değişimler dil ve edebiyata da yansiyordu.

19 yy. başlarında Britanya, endüstri ve ticaret alanlarında dünyanın en önde gelen ülkesi olmuştur. 1700 yılında 5 milyon civarında olan Britanya nüfusu, 1800'de ikiye katlanır ve bu yüzyıl boyunca hiçbir ülke Britanya'nın ekonomik büyümesiyle boy ölçüşemez. Endüstri Devrimi'nin birçok icadı İngiliz kökenlidir ve 1800 yılında tekstil ve madencilik alanlarında dünya lideri olan İngiliz firmalar dış dünyaya açılırlar. Bu da Britanya'ya

‘dünyanın atölyesi’ (workshop of the world) unvanını getirir (Crystal 20-45). Bu başarıların dilbilimsel sonuçları kendini çok geçmeden gösterir. Teknolojik ve bilimsel yeni gelişmelerle birlikte yeni terimler doğar ve tıp, fizik, kimya, biyoloji, matematik ve ulaşımdaki yeni gelişmeler ile İngilizce’ye binlerce yeni kelime katılır. İngiltere’deki bu gelişimler, kıtadaki birçok bilim adamının İngiltere’ye gelmesine ve çalışmalarını burada sürdürmesine de yol açar.<sup>5</sup>

Kolonilerden, özellikle Avustralya, Yeni Zelanda ve Hindistan’dan getirilen egzotik terimler, hayvan isimleri dile eklenmeye başlar. Modern bilim ve teknoloji ile ilgili sözcükler de şekillenmeye başlar. Özellikle buhar makinasının gelmesiyle birçok yeni terim dile girer: *piston*, *valve*, *shaft*, *steam-ship* (buharlı vapur) *steamroller* (buharlı silindir) gibi. Otomobilin gelişimiyle de atla çekilen araçlar kaybolup yerine *truck* (kamyon), *bus* (otobüs), *taxi*, *sports car* (spor araba) gibi araçlar kullanıma girer.

Bu değişimleri izleyen birçok yazar kırsal manzaralara ve romantik geçmişe dönerek yaşadıkları ve gördükleri çirkinliklere ve kirliliğe tepkilerini gösterirler. Kırsal hayat ve sorunlar ve kırsal alanlarda çok değişikliğe uğrayan sosyal ve ekonomik koşullar üzerine eğilme Thomas Hardy, Elizabeth Gaskell ve diğer romancıların eserlerinde ön planda görülmektedir<sup>6</sup>. Bu nedenle Victoria dönemi edebiyatının dili daha çok yok olan kırsalın dili ve yaşamını yansıtır (Hardy’nin kırsal İngiliz diyalekti gibi).

19.yy’ın dil açısından en önemli ürünü binlerce İngilizce sözcüğün kökenini, hangi sözcüğün hangi tarihte İngilizceye girdiğini, tanımlarını ve nasıl yeni anlamlar kazandığını, dönemsel örneklerle veren sözlük *Oxford English Dictionary*’dir. 1857 de çalışmalarına başlanan sözlüğün ilk cildi 1884’te çıkmıştır. Tamamı 12 ciltlik olan sözlüğü tamamlamak ise 70 yılı aşmıştır.

## 20. Yüzyıl

Doğal olarak, teknoloji ve bilimdeki her yeni gelişme, uluslararası ilişkiler, dile yeni terimler ve kelimeler kazandırmıştır ve kazandırmaya devam edecektir. Bu süreçte eski kelimeler de unutulacak ve kullanımdan kalkacaktır.

<sup>5</sup> İlhan, M. *Küreselleşme ve İngilizce*, <http://www.ingilish.com/kuresellesme-ingilizce.htm>

<sup>6</sup> Viktorya çağı edebiyatı, İngiliz edebiyatında roman tarzının edebiyatın en önemli türü olduğu çağ olmuştur. Bu çağ romanlarında yazarlar, okumayı seven büyük orta sınıfın zevklerine hitap etmeyi hedeflemişlerdir.



20. yüzyılda İngilizce bakımından en ilginç gelişme konuşma diline verilen önemin artmasıdır. Önceki yüzyıllarda geniş kitlelere ulaşmanın tek yolu ve insanlar arası iletişimin tek aracı yazı idi. Ancak 20.yüzyılda telefon, televizyon gibi iletişim araçlarının yaygınlaşması ile konuşma dili yazı dili kadar önemli olmuştur.

20. yüzyıl yazarları eserlerinde konuşma dilinin sunduğu geniş seçeneklerden oldukça yararlanırlar. 19.yy. yazarları da dilin bu yönünden faydalanmış olsalar da gayri resmi konuşma dili pek itibar görmüyordu. Örneğin, William Wordsworth yalın ve dolaysız anlatımı benimseyip takdir etse de edebi amaçlar için dilin “arındırılması” gerektiğini düşünmüştür. Wordsworth’ün “arınma” derken söylemek istediği standart İngilizceden uzaklaşan tüm yapılardan kaçınılması gerekliliği idi.

Wordsworth’ün şiirleri yalın ve dolaysızdır ancak kesinlikle standart yazılı İngilizce ile yazılmıştır. Yöresel lehçeler kullanmaz. Dickens da aynı şekilde kahramanlarını konuştururken lehçe kullanmaktan kaçınmıştır.

20. yüzyılda edebiyatta standart olmayan İngilizce kullanımına karşı ön yargı yok olmuştur. Bunun nedenlerinden biri, gerçekçilik ya da daha çok toplumun demokratikleşmede ilerleyişi ve bireyin değerinin belli bir sosyal sınıfa bağlı olmadığına olan inanç olabilir.

İrlandalı yazarlar kendi konuşma İngilizcelerini standart edebi İngilizceye tercih eden ilk yazarlardır. İrlanda Milli Hareketi ile bilinen şairler ve oyun yazarları edebi anlamda İngiltere’den bağımsız olmak için çabalamışlar ve başta Yeats ve Synge, konu bakımından İrlanda folkloru ve İrlanda köy yaşamını ele almış, İrlanda İngilizcesiyle yazmışlardır. Sonraki nesilde James Joyce ve O’Connor tamamen kendi tecrübelerine dayalı İrlanda’yı ve İrlanda’da konuşulan günlük dili kullanarak eserlerini yazmışlardır. Bu üslup sonraları 20.yy. İngiliz edebiyatının karakteristiği olmuştur. Dylan Thomas’ın şiiri memleketi Galler’in dilini yansıtır. Hugh MacDiarmid ve diğer İskoç yazarlar da eski bir gelenek olan İskoçya lehçesi ile yazmayı yeniden uygulamaya başlarlar.

E.M. Forster ve Evelyn Waugh gibi standart İngilizce konuşan yazarlar bile konuşma İngilizcelerini farklılaştırarak yazabilmişlerdir.

Konuşma İngilizcesinin giderek yaygınlaşması, konuşma dilinde de standartlaşmaya gidilmesine neden olur. Radyo ve televizyon habercilerinin konuştuğu “BBC İngilizcesi” standart konuşma İngilizcesi olarak kabul edilmeye başlanır. Benzer şekilde, Amerika’da da film sanatçıları ve televizyoncuların kullandığı dilin “General American” olarak standartlaştırıldığı görülür.

19.yy. sonlarında ABD’de gelişen reklamcılık ve radyo yayıncılığı, İngilizcenin kullanımının yayılmasında çok etkili olmuştur. Crystal’ın dediği gibi “Radyo dalgaları sayesinde İngilizce dünyanın dört bir yanına yayılmıştır” (47) .

### **21.Yüzyıl**

Birçok dilbilimci ve sosyoloğa göre herhangi bir dilin küreselleşmesi o dili konuşanların sayısı ile doğru orantılı olmayabilir: bir dilin dünya dili haline gelmesinin başlıca sebepleri politik, askeri ve ekonomik güce dayanır (Crystal 62).

Birinci ve İkinci Dünya Savaşları’ndan sonra gücünü yitiren Britanya İmparatorluğu’nun görevini devralacak olan ABD’nin dilinin de İngilizce olması, bu dilin kullanımını ve yayılımını hızlandırmıştır (Crystal 9-15). İngilizce, bu tarihsel gelişmelerin sonucunda uluslararası ilişkiler, medya (reklamcılık, radyo yayınları, filmler, müzik) eğitim, uluslararası taşıma, uluslararası güvenlik ve iletişim yoluyla yayılır. Uluslararası ilişkilerde, bilimsel, sanatsal ya da politik toplantılarda ortak bir dilin varlığına ihtiyaç duyulmuştur ve bu dil de İngilizce olmuştur. Birleşmiş Milletler’in resmi dili İngilizcedir. Dünya bilim adamlarının yaklaşık %70’i İngilizce okumaktadır. Ayrıca bilginin en kolay erişildiği ve iletişimin en yaygın olarak kullanıldığı internette ortak dil yine İngilizce kabul edilmektedir (Crystal 64). Bugün dünyada yaklaşık 1.5 milyar insan İngilizcenin resmi dil olarak konuşulduğu ülkelerde yaşamaktadır. Dünya nüfusunun beşte biri farklı düzey ve yeterlilikte İngilizce konuşmaktadır. İngilizce 380 milyon kullanıcısı ile dünya üzerinde Çince ve Hintçe’den sonra en çok konuşulan 3. dildir.

1500 yıl önce İngiltere’yi işgal eden bazı Germen kabileler tarafından konuşulan bu dil aydınlanma, gelişim ve değişim sürecinden geçerek şimdi dünyayı sarmış durumdadır. İngilizcenin küresel bir dil olduğun artık birçok kişi tarafından kabul edilmektedir.

**KAYNAKÇA**

- CRYSTAL, D. *English as a Global Language*. Cambridge: CUP, 1997.
- FINEGAN, E. & Besnier, N. *Language: Its Structure and Use*. San Diago: Harcourt Brace Javanovich, 1989.
- FROMKIN, V. & Rodman, R. *An Introduction to Language*. New York: Holt, Rinehart & Winston, 1983.
- İLHAN, M. *Küreselleşme ve İngilizce*, <http://www.ingilish.com/kuresellesme-ingilizce.htm> Web. 03.11.2012.
- LEGOUIS, E. *A Short History of English Literature*. Oxford: Clarendon, 1965.
- MCCORMIC, P. at all. *Adventures in English Literature* (Classic Edition). New York: Hartcourt Brace & World, 1979.
- PEDERSEN. H. *The Discovery of Language*. Bloomington: University of Indiana, 1962.
- PRIESTLEY. J. B. & Spear, J. *Adventures in English Literature* (Laurreate Edition). New York: Hartcourt Brace & World, 1963.
- PYLES, T. *The Origin and Development of the English Language*. New York: Hartcourt Brace & World, 1964.
- ŞENLEN, S. *Words as Swords: Verbal Violence as a Construction of Authority in Renaissance and Contemporary English Drama*. Stuttgart: ibidem Verlas, 2009.
- YULE, G. *The Study of Language*. Cambridge: CUP, 2006.

